

SIMULYATSIYA METODI ARXITEKTURA TALABALARI OG'ZAKI KOMMUNIKATIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR

Shokirov Bahodir Ismoilovich

Mustaqil tadqiqotchi, O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universiteti

Ingliz tili o'qituvchisi, ADJU Universiteti, Toshkent, O'zbekiston

E-pochta: baxashok@gmail.com | Tel: (+998) 93 545 64 83

Annotatsiya: Ushbu maqolada arxitektura talabalari og'zaki kommunikativ kompetentsiyasini rivojlantirishda simulyatsiya metodining o'rni tadqiq etiladi. "Architects in Action" (2026) o'quv qo'llanmasi asosida simulyatsiya metodining nazariy zaminlari va amaliy tatbiqi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, simulyatsiyaga asoslangan ta'lim an'anaviy metodlar bilan uyg'un qo'llanilganda talabalarning og'zaki kommunikativ kompetentsiyasi, kasbiy terminologiyani o'zlashtirishi va mehnat bozoriga tayyorgarligi sezilarli darajada ortadi.

Kalit so'zlar: simulyatsiya metodi, og'zaki kommunikativ kompetentsiya, arxitektura ta'limi, kasbiy ingliz tili ta'limi (ESP), innovatsion pedagogika, an'anaviy yondashuvlar, og'zaki ko'nikmalar, kasbiy ta'lim.

Kirish

Zamonaviy kasbiy ta'lim oldida nazariy bilim va amaliy ish joyi ko'nikmalari o'rtasidagi tafovutni bartaraf etish dolzarb muammo bo'lib turibdi. Arxitektura ta'limida bu muammo ayniqsa yaqqol ko'zga tashlanadi: bitiruvchilar texnik bilim bilan bir qatorda mijozlar, qurilish mutaxassislari va ko'p tarmoqli jamoalar bilan ingliz tilida erkin muloqot qila olishlari zarur. Darling va Dannels (2003) tadqiqotiga ko'ra, amaliyotchi muhandislarning 72 foizi kundalik ish faoliyatida og'zaki muloqot ko'nikmalarini hal qiluvchi omil sifatida baholaydi. Biroq an'anaviy til o'qitish metodlari grammatika va yozma ko'nikmalarga urg'u berilib, og'zaki kasbiy muloqotni ko'pincha e'tibordan chetda qoldiradi. Simulyatsiya metodi talabalarni haqiqiy kasbiy vaziyatlarni taqlid qiluvchi faol muloqot muhitiga joylashtirish orqali ushbu kamchilikni bartaraf etuvchi innovatsion pedagogik yondashuv hisoblanadi.

1. Nazariy zaminlar: an'anaviy va innovatsion yondashuvlarning uyg'unligi

Simulyatsiya metodi mustahkam pedagogik nazariyalarga tayanadi. Dyuning tajribaviy ta'lim nazariyasi (1938) autentik tajriba orqali o'rganish g'oyasini asoslaydi. Vigotskiyning madaniy-ijtimoiy nazariyasi (1978) hamkorlikka asoslangan faoliyatni qo'llab quvvatlaydi. Kolbning tajribaviy o'rganish sikli (1984) talabaning aniq tajribadan qayta mushohada va mavhum umumlashtirish orqali rivojlanishini tushuntiradi. Verbitskiyning kontekstual ta'lim modeli (1991) akademik bilimdan kasbiy kompetentsiyaga kvazi-kasbiy faoliyat bosqichlari orqali o'tishni tavsiflaydi.

Canale va Swain (1980) ishlab chiqqan kommunikativ kompetentsiya modeli grammatik, ijtimoiy-lingvistik, diskursiv va strategik kompetentsiyalarni ajratib ko'rsatadi; simulyatsiya metodi ushbu to'rtta qirraning barchasini bir vaqtda rivojlantirishga imkon beradi. "Architects in Action" (2026) qo'llanmasi aynan ushbu nazariy zamin asosida yaratilgan bo'lib, muallif uning metodologiyasini "Practice → Feedback → Self-Assessment → Improvement" sikli sifatida ta'riflaydi (Shokirov, 2026, p. 5) — bu Kolbning tajribaviy o'rganish sikli bilan to'liq mos keladi. An'anaviy metodlar lingvistik asosni mustahkamlaydi,

simulyatsiya esa ushbu bilimlarni kasbiy muloqotda faollashtirish uchun sinergik muhit yaratadi.

2. Og'zaki kommunikativ kompetentsiyaga e'tiborning zarurligi

Arxitektura ta'limida og'zaki muloqot ko'nikmalarini ustuvor yo'lga qo'yishga ishonchli empirik asoslar mavjud. Villanueva va boshq. (2019) to'rtta sanoat sohasini qamrab olgan tadqiqotida og'zaki muloqotni muhandislik amaliyotida zarur ko'nikma sifatida tasdiqladi. Coffelt va boshq. (2024) qurilish muhandisligi sohasidagi 100 ta ish e'lonini tahlil qilib, og'zaki muloqotni asosiy ish talablari orasida aniqladi. Wu, Xu va Philbin (2023) og'zaki muloqot qobiliyatlarining yetarli darajada emasligi bitiruvchilarning mehnat bozoriga kirishiga asosiy to'siq bo'lib qolayotganini ko'rsatdi. Mohamed va boshq. (2023) ko'plab muhandislik talabalariga texnik taqdimot qilish jiddiy qiyinchilik tug'dirayotganini, Abdullateef va boshq. (2023) esa talabalarning katta qismi zarur kompetentsiya darajasiga erisha olmasligini aniqladi. Ushbu izchil natijalar arxitektura va muhandislik ta'limida og'zaki kommunikativ kompetentsiyani maqsadli rivojlantirishga o'ta zaruriy ehtiyoj borligini tasdiqlamoqda.

3. Simulyatsiya metodining didaktik imkoniyatlari

Autentik kasbiy muhit. Simulyatsiya talabalarni mijoz bilan uchrashuvlar, loyiha taqdimotlari, jamoa kengashlari va shartnoma muzokaralarini o'z ichiga olgan haqiqiy kasbiy vaziyatlarga joylashtiradi. "Architects in Action" (2026) qo'llanmasi o'n olti darsni qamrab olib, shahar infratuzilmasini qayta qurish munozarasidan (1-dars) qurilish xavfsizligi yo'riqnomasigacha (11-dars) keng kasbiy vaziyatlarni o'z ichiga oladi. Har bir simulyatsiya 30–35 daqiqa davomida taqdimot, muhokama, muzokaralar va kelishuv bosqichlarini o'tadi.

Kompetentsiyani bosqichma-bosqich rivojlantirish. Talabalar akademik faoliyatdan (leksika, grammatika) kvazi-kasbiy mashqlarga (rolli o'yinlar, vaziyatli tahlil), so'ngra ta'lim-kasbiy vazifalarga (guruh loyihalari, taqdimotlar) izchil o'tadi. Har bir dars oxirida o'z-o'zini baholash jadvali talaffuz ravshanligi, argumentatsiya mantig'i va muloqot madaniyati bo'yicha o'zini kuzatish va takomillashtirish malakasini shakllantiradi.

Ko'nikmalarni integratsiyalash va terminologiyani o'zlashtirish. Simulyatsiya so'zlash va tinglab tushunish ko'nikmalarini tabiiy tarzda birlashtiradi, chunki har qanday haqiqiy kasbiy muhokama ikkala ko'nikmani bir vaqtda qo'llashtirishni taqozo etadi. Qo'llanmaning har bir darsida 30 dan ortiq kasbiy atama rolli o'yinlar va muhokamalar jarayonida kontekstual tarzda o'zlashtiriladi.

4. Amalga oshirishning qiyinchiliklari va yechimlar

Talabalarining turli til darajasi. O'quv guruhlarida A2 darajasidan B1–B2 darajasigacha bo'lgan talabalar birgalikda o'qiydi; Wu va boshq. (2023) bunday tafovut guruhli faoliyat samaradorligini 30–40 foizga pasaytirishi mumkinligini ko'rsatdi. Yechim: darajaga ko'ra tabaqalashtirilgan rollar taqsimlash va aralash darajadagi juftliklar tashkil etish.

Vaqt cheklovlari. Simulyatsiya metodini samarali amalga oshirish uchun dars vaqtini maqsadli taqsimlash zarur. Ko'pchilik oliy o'quv yurtlarida ingliz tili kursiga 120 soat ajratiladi. Yechim: eng muhim kasbiy vaziyatlarni qamrab oluvchi darslarni tanlab o'qitish va "teskari sinf" (flipped classroom) modeli — leksikani mustaqil o'zlashtirish uchun uyga topshirish, dars vaqtini og'zaki amaliyotga bag'ishlash.

Og'zaki nutqdagi xavotir va baholash murakkabligi. Mohamed va boshq. (2023) talabalarda nutqdan uyalish, o'ziga ishonchsizlik va xato qilishdan cho'chish kabi psixologik to'siqlarni aniqladi. Yechim: juft bo'lib ishlashdan kichik guruhlariga, so'ngra butun guruh oldida taqdimotga bosqichma-bosqich o'tish; rag'batlantiruvchi fikr-mulohaza madaniyatini

shakllantirish. Baholashda talaffuz, ravonlik, aniqlik va leksikani alohida-alohida hisobga oluvchi tahliliy mezonlar jadvalidan hamda audio-video yozuvlardan foydalanish tavsiya etiladi.

Xulosa. Simulyatsiya metodi an'anaviy pedagogik yondashuvlar bilan puxta integratsiyalashtirilganda arxitektura talabalarining og'zaki kommunikativ kompetentsiyasini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Dyui, Vigotskiy, Kolb va Verbitskiyning pedagogik nazariyalari simulyatsiyaga asoslangan ta'limning mustahkam nazariy zaminini tashkil etadi; so'nggi xalqaro tadqiqotlar esa uning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi. "Architects in Action" (2026) qo'llanmasi ushbu metodning O'zbekiston arxitektura ta'limi sharoitiga moslashtirilgan amaliy namunasi sifatida ilmiy va metodologik ahamiyat kasb etadi. Asosiy didaktik imkoniyatlar — autentik kasbiy muhitni modellashtirish, kompetentsiyani bosqichma-bosqich shakllantirish, og'zaki va tinglab tushunish ko'nikmalarini birlashtirish, kasbiy terminologiyani kontekstual o'zlashtirish — amalga oshirishdagi qiyinchiliklar bilan yonma-yon ko'rib chiqilganda, simulyatsiya metodining arxitektura va tegishli texnik sohalarda til ta'limi hamda kasbiy muloqot talablari o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishning istiqbolli yo'nalishi ekanligi yaqqol namoyon bo'lmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Abdullateef, S. et al. (2023). Communication skills in English among engineering students in Nigeria: Challenges and prospects. *Journal of Technical Education and Training*, 15(2), 45–58.
- [2] Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1(1), 1–47.
- [3] Coffelt, T. et al. (2024). Required communication skills in construction engineering job postings. *Journal of Construction Engineering and Management*, 150(3), 04024015.
- [4] Darling, A. L., & Dannels, D. P. (2003). Practicing engineers talk about the importance of talk: A report on the role of oral communication in the workplace. *Communication Education*, 52(1), 1–16.
- [5] Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan.
- [6] Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- [7] Mohamed, S. et al. (2023). Technical oral presentation challenges among engineering students. *IEEE Access*, 11, 25673–25684.
- [8] Shokirov, B. I. (2026). *Architects in Action: Simulation-Based English Language Manual*. Toshkent: Bookmany Print.
- [9] Verbitsky, A. A. (1991). *Active Learning in Higher Education: A Contextual Approach*. Moscow: Higher School.
- [10] Villanueva, A. et al. (2019). Oral communication in engineering practice: Case study analysis across four sectors. *European Journal of Engineering Education*, 44(5), 698–712.
- [11] Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- [12] Wu, X., Xu, J., & Philbin, S. P. (2023). Oral communication competence and career development of engineering graduates: An OBE perspective. *International Journal of Engineering Education*, 39(4), 892–905.